

Rheolwr y Rhaglen Rheoli Dŵr Integredig
Cangen Dŵr
Llywodraeth Cymru
Parc Cathays
Caerdydd CF10 3NQ

28 Mawrth 2014

Annwyl Syr/Madam

Ymgynghoriad ar Ddiwygio'r System Rheoli Tynnu Dŵr

Croesawn y cyfle i ymateb i'r ymgynghoriad diwygio tynnu dŵr. Gwnawn hynny yng nghyd-destun ein dyletswyddau statudol fel y rheoleiddiwr economaidd annibynnol ar gyfer Cymru a Lloegr, yn cynnwys ein gofal sylfaenol i ddiogelu cwsmeriaid presennol a rhai'r dyfodol a'r ddyletswydd gwytnwch newydd a gynigir yn y Bil Dŵr presennol.

Mae ein hamgylchedd yn wynebu heriau sylweddol, sy'n rhoi pwysau cynyddol ar ein hadnoddau dŵr¹. Rhagfynegir y bydd newid hinsawdd yn creu tywydd mwy ansefydlog, gyda hafau sychach a gaeafau gwlypach, tra bydd y twf a ragamcanir yn y boblogaeth yn cynyddu'r galw am ddŵr.

Felly, mae angen i ni sicrhau ein bod yn rheoli ein hadnoddau dŵr gwerthfawr yn fwy effeithlon er mwyn gwarchod cwsmeriaid dŵr y dyfodol yn yr hirdymor a chefnogi amgylchoedd dŵr cynaliadwy.

Gwnaethom gydnabod yr heriau hyn wrth ddatblygu ein methodoleg ar gyfer adolygiad prisiau 2014², Yn hwnnw, ymhlith pethau eraill, ceisïom annog y sector dŵr i ymateb i heriau newid hinsawdd a thwf poblogaeth a'r effeithiau y mae'r ysgogwyr hyn yn eu cael ar adnoddau dŵr. Roedd y newidiadau yn cynnwys y canlynol.

---

¹ Gweler Asiantaeth yr Amgylchedd, 2011: ['The case for change – current and future water availability'](#) (Saesneg)

² Gweler: ['Ofwat: Gosod rheolaethau prisiau ar gyfer 2015-20: methodoleg derfynol a disgwyliadau ar gyfer cynlluniau busnes cwmnïau'](#) (Saesneg)

- Gwella ysgogiadau a threfniadau i gwmnïau fasnachu dŵr lle y bo'n fuddiol i wneud hynny – symud dŵr o ardaloedd gwlypach i ardaloedd sychach er mwyn gwneud y defnydd mwyaf effeithlon o'r adnodd prin hwn. Rydym hefyd wedi rhoi dulliau diogelu ychwanegol ar waith, ar gyfer cwsmeriaid a'r amgylchedd, drwy ddefnyddio codau³ er mwyn sicrhau bod dulliau masnachu yn economaidd effeithlon ac nad ydynt yn niweidio'r amgylchedd.
- Cyflwyno'r mecanwaith cymhelliant tynnu dŵr (AIM). Mae'r AIM yn annog cwmnïau i reoli faint o ddŵr y maent yn ei dynnu mewn modd cynaliadwy yn ystod y cyfnod rheoli prisiau nesaf drwy leihau tynnu dŵr mewn safleoedd amgylcheddol-sensitif pan fo dŵr yn brin⁴.
- Symud tuag at asesu cyfanswm gwariant cwmnïau, neu 'totex', er mwyn mynd i'r afael â thuedd gwirioneddol neu ganfyddedig tuag at atebion gwariant cyfalaf llai cynaliadwy ac sy'n aml yn niweidio'r amgylchedd⁵.

Trwy'r trefniadau cymhelliant newydd hyn rydym eisoes wedi gweld nifer o enghreifftiau o ddulliau newydd ac arloesol yn cael eu cyflwyno gan gwmnïau yn eu cynlluniau busnes er mwyn mynd i'r afael â'r heriau hyn. Mae hyn yn cynnwys cynigion ar gyfer dulliau masnachu dŵr newydd ac atebion mwy cynaliadwy, y cyfan gyda mwy o gefnogaeth cwsmeriaid.

Fodd bynnag, hyd yn oed gyda'r holl newidiadau hyn rydym yn cydnabod bod diwygio tynnu dŵr yn rhan sylfaenol bwysig o ymateb i'r heriau yr ydym yn eu hwynebu a sicrhau ein bod yn defnyddio adnoddau dŵr gwerthfawr mor effeithlon â phosibl er lles cwsmeriaid a'r amgylchedd. Yn wir, mewn rhannau eraill o'r wlad lle'r aed i'r afael yn llwyddiannus â'r heriau hyn, mae diwygio hawliau tynnu dŵr wedi bod yn rhan sylfaenol bwysig o'r newid hwnnw.

Rydym yn cefnogi'r ddau opsiwn ond yn ffafrio'r dewis 'cyfrannau dŵr' ar sail y dystiolaeth bresennol

Croesawn y ddau opsiwn a gynigir yn yr ymgynghoriad ar gyfer diwygio'r system rheoli tynnu dŵr. Teimlwn y bydd yr opsiynau 'System Bresennol a Mwy' a'r 'Cyfrannau Dŵr' yn hybu system fwy effeithlon a all ymateb yn well ac yn fwy hyblyg i ansicrwydd yn y dyfodol na'r trefniadau presennol. Ystyriwn fod yr hyblygrwydd hwn yn allweddol er mwyn mynd i'r afael â'r mwy o amrywiaeth yn yr hinsawdd ac argaeledd dŵr.

³ Gweler: [Ofwat: Codau masnachu a chaffael](#) (Saesneg), Gorffennaf 2013. Mae'r codau hyn yn rhoi diogelwch amgylcheddol rhag dulliau masnachu dŵr. Rhaid i gwmnïau nodi yn y cod sut y byddant yn sicrhau bod safleoedd tynnu dŵr amgylcheddol sensitif sy'n rhan o'r dulliau masnachu dŵr yn cael eu diogelu.

⁴ Gweler: [Ofwat: Mecanwaith cymhelliant tynnu dŵr](#) (Saesneg)

⁵ Gweler: [Ofwat: Asesiad cost 2013](#) (Saesneg)

Fodd bynnag, ar sail y dystiolaeth bresennol, ein barn ni yw mai'r opsiwn Cyfrannau Dŵr fydd yn rhoi'r diogelwch gorau i gwsmeriaid a'r amgylchedd yn wyneb heriau'r dyfodol yng Nghymru. Mae'n cynnig casgliad o drefniadau mwy effeithlon, hyblyg a deinamig a all roi'r dyraniad dŵr mwyaf effeithlon.

Credwn y dylai'r system newydd sicrhau bod pris dŵr yn adlewyrchu ei brinder. Er mwyn i hyn ddigwydd mewn modd deinamig ac ymatebol, byddai system (megis yr opsiwn Cyfrannau Dŵr) yn well. Hefyd, o dan yr opsiwn Cyfrannau Dŵr caiff prisiau tynnu dŵr eu gosod gan y galw am ddŵr, a byddant yn adlewyrchu'r amrywiad amser real mewn cost dŵr. Mewn system lai deinamig, megis y System Bresennol a Mwy, byddai angen gosod y pris ar gyfer tynnu dŵr. Mae hyn yn peri'r risg y gallai'r pris gael ei osod yn rhy uchel (a allai atal defnydd effeithlon ar ddŵr) neu'n rhy isel (a allai arwain at ddefnydd aneffeithlon neu ormodol ar ddŵr). Mae system fasnachu mwy hyblyg hefyd yn well am ymateb ac addasu i bwysau tymor byr a hirdymor, megis sychder neu gynnydd mewn galw, a bydd yn cynnig y diogelwch amgylcheddol ac economaidd gorau yn eu herbyn. Rydym yn teimlo bod nodweddion yr opsiwn 'Cyfrannau Dŵr' yn debygol o gyflawni'r manteision hyn yn fwy effeithiol. Fodd bynnag, mae angen rhagor o brofi a chasglu tystiolaeth.

Mewn gwledydd eraill gwelwyd bod system fasnachu effeithiol wedi rhoi manteision amgylcheddol sylweddol drwy'r gallu i ail-ddyrannu dŵr er mwyn rheoli prinder dŵr yn well⁶. Rydym wedi amlinellu rhai astudiaethau achos isod.

---

⁶ Gweler: [Comisiwn Dŵr Cenedlaethol Llywodraeth Awstralia: Cyfanswm effeithiau economaidd masnachu dŵr](#) (Saesneg)

Engheifftau o systemau masnachu dŵr

Masnachu dŵr ym Masn Murray-Darling, Awstralia⁷

Mae Basn Murray-Darling yn gorchuddio un rhan o saith o gyfandir Awstralia, ac mae'n cynnwys pedair Talaith. Datblygodd pob Talaith system masnachu dŵr, a ddechreuodd yn y 1980au gyda masnachu dyraniadau dŵr dros dro (dim hawliau parhaol). Mae masnachu wedi ailgyfeirio dŵr i ddefnydd gwerth uwch megis defnydd garddwriaethol a threfol. Gan fod gwerth i ddŵr gall ffermwyr, er enghraifft, fargeinio tyfu gwair i fwydo eu da byw yn erbyn cost gwerthu dŵr a phrynu grawn ar gyfer porthiant yn lle hynny.

Dros y pum mlynedd diwethaf mae dulliau masnachu dyraniadau dros dro wedi dod i gyfanswm o tua 900,000 miliwn litr y flwyddyn. Bu masnachu dyraniadau parhaol o tua 100,000 miliwn litr y flwyddyn. Mae amcangyfrifon gan Gomisiwn Dŵr Cenedlaethol Awstralia yn awgrymu bod masnachu dŵr yn ne Basn Murray-Darling wedi ychwanegu \$220 miliwn i CMC y wlad yn 2008-2009. Ym mis Mehefin 2010 dywedodd y Comisiynydd Dŵr Cenedlaethol bod “masnachu dŵr yn stori o lwyddiant ysgubol”, a “heb y gallu i fasnachu dŵr, byddai effeithiau sychder yn y rhanbarth wedi bod yn llawer gwaeth – ar gyfer unigolion a chymunedau gwledig.”

Masnachu dŵr yn Colorado – ‘Prosiect Big Thomson’

Y trefniant masnachu dŵr mwyaf llewyrchus yn yr Unol Daleithiau yw prosiect Colorado-Big Thomson, sy'n trosglwyddo dŵr i'r dwyrain ar draws mynyddoedd Rocky er mwyn cyflenwi 30 o drefi a dinasoedd.

Dyrennir cyfrannau i ddefnyddwyr, gyda phob cyfran yn cynnwys 1/310,000fed o'r dŵr sydd ar gael⁸. Mae'r cyfrannau yr un fath yn union o ran dyraniad a'r nifer a ddefnyddir. Gwneir dyraniadau yn flynyddol ac fe'u diweddarir yn gyfnodol – bydd defnyddwyr yn cymryd y risg tywydd gan y bydd pob cyfran yn cynyddu neu'n lleihau mewn swm yn dibynnu ar y dŵr sydd ar gael yn y prosiect.

Mae sylwebyddion wedi priodoli llwyddiant y prosiect hwn i rwyddineb masnachu: hawliau a ddiffinnir yn glir a chyson. Yn ogystal, mae masnachu erbyn hyn wedi dod yn rhywbeth gweddol arferol. Yn yr 20 mlynedd diwethaf bu 2,144 o drafodion dŵr yn Colorado, ac mae'r holl gyfranogwyr yn gwybod sut mae'r system yn gweithio.

⁷ Gweler: [Awdurdod Basn Murray-Darling](#) (Saesneg)

⁸ Gweler: [Northern Water](#) (Saesneg) ac yn [C-BTQuota](#) (Saesneg)

Mae angen rhagor o brofi a chasglu tystiolaeth

Mae'n bwysig bod unrhyw ddiwygiadau i'r system rheoli tynnu dŵr yn cael eu datblygu ar sail tystiolaeth gadarn. Credwn fod angen rhagor o waith i ddeall y ddau opsiwn. Mae hyn yn cynnwys gwaith pellach ar ddadansoddiad cost a budd y ddau opsiwn er mwyn deall pa opsiwn sy'n rhoi'r manteision gorau. Yn benodol, credwn fod angen mwy o waith yn y meysydd canlynol fel ein bod yn gwella ein dealltwriaeth a'n sail tystiolaeth er mwyn gwneud penderfyniad gwybodus iawn.

- Mae angen meintioli manteision y ddau opsiwn yn yr asesiad effaith cyn belled bo hynny'n bosibl, gan gynnwys yr allanoldebau amgylcheddol posibl a manteision ehangach. Credwn y gellir gwneud rhagor i wella'r dadansoddiad cost a budd yn y meysydd hyn.
- Credwn y byddai profi neu gynnal cynllun peilot ar ddulliau ar lefel ranbarthol yn ffordd synhwyrol ymlaen, o gofio'r ansicrwydd a'r gwahaniaethau sylweddol mewn pwysau ac amgylchiadau lleol ar draws rhanbarthau o fewn Cymru a Lloegr.
- Dylai unrhyw newidiadau gael eu profi gyda chwsmeriaid a dinasyddion lleol ar gyfer derbynolrwydd a fforddiadwyedd er mwyn sicrhau bod newidiadau yn cynnal dilysrwydd cwsmeriaid a chymunedau lleol.

Bydd angen gwaith pellach hefyd i ddatblygu manylion sut y byddai'r opsiwn Cyfrannau Dŵr yn gweithio yn ymarferol (er enghraifft, nifer y dosbarthiadau dibynadwyedd; terfynau ar gyfer y dyraniadau graddio; cyfnodau dyrannu; y systemau sydd eu hangen).

Bydd angen i'r trefniadau trawsnewid gael eu trin yn ofalus

Waeth beth fo'r opsiwn a ddewisir, mae dull cydweithredu yn bwysig wrth ystyried mesurau ar gyfer symud i system newydd. Credwn y byddai cydweithredu yn arbennig o bwysig yn y meysydd canlynol.

1. Yr amserlen a rhyngweithio gyda meysydd eraill: teimlwn fod angen cael mwy o eglurder ynglŷn â'r amserlen a'r rhyngweithio gyda gweithgareddau eraill. Er enghraifft, mae'n bwysig ystyried rôl adolygiad prisiau 2019 (PR19) a chynlluniau buddsoddi cwmnïau. Bydd angen i ni gael eglurder ynglŷn ag amserlen y trawsnewid wrth i ni ddechrau cynllunio ar gyfer PR19. Yn yr un modd, rydym hefyd yn cydnabod arwyddocâd unrhyw fframwaith codi tâl arall a byddem yn cefnogi gweithrediad fesul cam unrhyw drefniadau newydd. Bydd hefyd angen rhoi hyn yn yr amserlen.

2. Modelu effeithiau trawsnewid y ddau opsiwn ar yr holl ddefnyddwyr:

byddem hefyd yn cefnogi gwaith pellach i fodlu effeithiau trawsnewid y ddau opsiwn ar yr holl ddefnyddwyr. Bydd gwneud y gwaith hefyd yn cynorthwyo i osgoi unrhyw ganlyniadau nas bwriadwyd. Dylai'r gwaith hwn ystyried newidiadau posibl yn ymddygiad tynwyr dŵr yn y cyfnod yn arwain at derfynau amser allweddol yn y rhaglen drawsnewid. Mae angen cynllun integredig sy'n cynnwys effeithiau modelu o'r fath er mwyn osgoi canlyniadau nas bwriadwyd. Er enghraifft, rhaid i ni fod yn ymwybodol o fecanweithiau masnachu dŵr cyfredol ac anghymelliadau posibl a ysgogir gan ansicrwydd ynglŷn â thrwyddedau tynnu dŵr hirdymor, er enghraifft mae angen i ni wneud yn siŵr na chaiff cwmnïau dŵr eu harwain gan y cynigion diwygio tynnu dŵr i ddewis lleihau masnachu dŵr yn y cyfnod cyn trawsnewid.

Mae'r profiad yn Awstralia wedi dangos, o gael amodau priodol ar waith, nad yw'r symudiad i system sy'n hwyluso mwy o fasnachu yn gwneud niwed i'r amgylchedd. Er enghraifft, nid yw asesiadau hydrolegol ym Masn Murray-Darling wedi canfod unrhyw dystiolaeth o effaith ecolegol o ganlyniad i'r newid mewn amseru neu leoliad llif a achosir gan fasnachu.

3. Cynlluniau peilot: byddai cynlluniau peilot yn cynorthwyo i gadarnhau'r ddealltwriaeth o'r opsiynau ac effaith gweithrediad y system tynnu dŵr newydd. Rydym yn cydnabod y bydd cyfyngiadau ynglŷn â pha mor bell y gall cynllun peilot fynd mewn gweithredu holl nodweddion y ddau opsiwn (yn arbennig o ran defnyddio cyfrannau) cyn deddfwriaeth. Fodd bynnag, lle bo hynny'n ymarferol, credwn fod budd mewn cynnal cynlluniau peilot cyn gynted â phosibl.

Bydd cynlluniau peilot yn rhoi cyfleoedd i gynyddu ein dealltwriaeth o'r costau sy'n gysylltiedig â gweithredu fframwaith newydd, a'r rhyngweithio rhwng deiliaid trwydded o fewn dalgylch⁹. Mae cynlluniau peilot hefyd yn rhoi cyfle i ddeall y dulliau y gellir eu defnyddio i fynd i'r afael â gwahaniaethau rhanbarthol.

Argymhellwn y dylid cynnal cynlluniau peilot yng Nghymru a Lloegr er mwyn adlewyrchu'r gwahanol drefniadau rheoleiddio ac ardaloedd cadwyn cyflenwi y cwmni dŵr a fydd yn agored i gystadleuaeth. Gall y system rheoli tynnu dŵr fwyaf priodol fod yn wahanol ar gyfer dalgylchoedd Cymru a Lloegr o ganlyniad i wahaniaethau rhanbarthol fel hyn.

---

⁹ Rydym yn cefnogi'r cynnig gan Southern Water i hwyluso llwyfan masnachu mewn dalgylch dros gyfnod o sawl mis eleni. Bydd y cwmni yn monitro effaith y masnachu ar argaeledd dŵr.

Wrth gynnal cynlluniau peilot y dull gorau fyddai i brofi nodweddion y fframwaith newydd drwy dreialu gydag amcanion cyfyngedig, ac o fewn ardal gyfyngedig. Gellid defnyddio'r canlyniadau i lywio cyflwyniad y system newydd ar draws rhagor o ddalgylchoedd fel sydd angen.

Er enghraifft, gellid cynnal cynllun peilot ar yr opsiwn Cyfrannau Dŵr yn yr ardaloedd hynny lle gallai gael yr effaith fwyaf. O gofio hynny, mae cyfle i dargedu'r cynlluniau peilot ar ardaloedd a gynhwysir yn AIM o 1 Ebrill 2015. Mae'r rhain wedi eu dynodi gan Asiantaeth yr Amgylchedd a chwmnïau dŵr fel ardaloedd sydd o dan straen amgylcheddol. Maent hefyd eisoes wedi eu dynodi fel safleoedd o angen mawr, a byddent yn elwa o gyflwyno system newydd a mwy effeithlon cyn gynted â phosibl.

Nodwn ei bod yn bwysig rhoi ystyriaeth i sut y caiff cynlluniau peilot eu cyllido, a bod ffynhonnell y cyllido yn cael ei chytuno ymlaen llaw. Mae hi hefyd yn bwysig cytuno ar ddyddiad terfyn ar gyfer unrhyw gynlluniau peilot. Wedi i'r cynlluniau peilot ddod i ben gellir dilysu'r canlyniadau a gellir cytuno ar, a gweithredu, unrhyw atebion parhaol.

Rydym yn argymhell ystyried astudiaethau blaenorol wrth ddatblygu cynlluniau peilot. Mae'r broses hon wedi cael ei defnyddio'n llwyddiannus mewn dalgylchoedd dramor i lywio cynigion hawliau dŵr newydd. Er enghraifft, cynhaliwyd cynllun peilot ym Masn Murray-Darling er mwyn profi trosglwyddiad hawliau dŵr rhwng gwahanol Daleithiau'r Basn¹⁰. Canfu'r adolygiad terfynol bod y cynllun peilot wedi cyfrannu at ddatblygiad y system newydd, er enghraifft drwy ganiatáu i fasnachwyr ddatblygu profiad yn gweithredu o fewn system newydd cyn ei bod yn cael ei rhoi ar waith yn eang, ac ni ellid fod wedi cyflawni hyn heb y cynllun peilot. Canfu hefyd ei fod yn cyfrannu gwybodaeth a gwelliannau i'r masnachu rhyng-Fasnau a gynigwyd. Cafwyd manteision ychwanegol megis symleiddio gweithdrefnau gweinyddol a leihaodd y costau trafod, mantais gydnabyddedig i'r holl gyfranogwyr.

4. Tystiolaeth dda: wrth ystyried trawsnewid mae'n bwysig cael sail tystiolaeth dda ar gyfer penderfynu ar well dalgylchoedd a newidiadau i drwyddedau presennol. Gall hyn gael ei gynorthwyo gan y casglu data a'r monitro a wneir gan gwmnïau dŵr yn ystod y cyfnod 2015 hyd 2020. Fodd bynnag, rhaid hefyd bod tystiolaeth glir ynglŷn â rôl ac effaith defnyddwyr eraill yn y dalgylch wrth ystyried y symudiad i system newydd. Gwneir hyn er mwyn sicrhau yr effeithir yn deg ar yr holl ddefnyddwyr ac y rhoddir ystyriaeth i rôl cyfnodau rhybudd a'r effeithiau ar wahanol ddefnyddwyr.

---

¹⁰ Cynhaliodd Gyngor Gweinidogaethol Basn Murray-Darling gynllun peilot 'Pilot Interstate Water Trading Project' rhwng 1998-2006. Gweler: [An Evaluation of the Interstate Water Trade Pilot Project Final Report, 2006](#)

Yn ein gwaith gyda Defra, Asiantaeth yr Amgylchedd a rhanddeiliaid ar yr AIM mae pwysigrwydd cael dangosyddion llif amgylcheddol cryf a mesuriadau llif cywir wedi dod yn amlwg. Mae'r materion hyn hefyd yn bwysig ar gyfer y trawsnewid i'r system tynnu dŵr ddiwygiedig. Credwn ei bod yn bwysig i barhau ein cydweithio ar yr AIM a sicrhau y nodir unrhyw gysylltiadau gyda'r gwaith diwygio tynnu dŵr ac y rhoddir ystyriaeth iddynt.

5. Mae angen i ni fod yn bragmatig yn ein dull: bydd unrhyw drefniadau trawsnewidiol i ryw raddau yn gohirio gwirediad manteision llawn y system newydd. Rhaid cael cydbwysedd pragmatig rhwng osgoi canlyniadau nas bwriedir o ganlyniad i newidiadau cyflym i'r fframwaith tynnu dŵr presennol, a'r manteision a ddaw yn sgil y system newydd.

Credwn y bydd dull cydweithredol yn natblygiad y system tynnu dŵr yn arwain at fwy o ddiogelwch ar gyfer cwsmeriaid a'r amgylchedd wrth wynebu dyfodol heriol. Edrychwn ymlaen at barhau i weithio'n agos gyda Llywodraeth Cymru, Defra, Asiantaeth yr Amgylchedd a Cyfoeth Naturiol Cymru yn y dyfodol.

Rydym hefyd yn anfon ymateb i swyddogion perthnasol Defra.

Yn gywir,

Andrew Beaver,
Cyfarwyddwr Strategaeth